30

Католицитѣ въ България ако и да били малко на брой само въ Чипровското воеводство, въ Софийско и въ Скопско; тѣ имали това прѣимущество надъ православнитѣ че имали повече интелигентни и учени хора особено въ духовенството си, което тогава се виждало да е било народно, т. е. чисто българско, а не като сега италианско. Ние не можемъ тука да не споменемъ за великиятъ онзи патриотъ, католикъ българинъ, Петъръ Парчевичъ отъ Чипровци. Той билъ, както го историята свидѣтелствува, потомъкъ отъ славний дворянский родъ въ България, човѣкъ не само ученъ и красноречивъ, но и опитенъ; знаялъ много добрѣ не само славенски и грѣцки, но и латински, италиянски, влашки, а че и ерменски; той се училъ въ Лорето и въ Римъ и билъ докторъ на богословието още на 1644, когато билъ назначенъ за викарий (намѣстникъ) на Маркианополския католически архиепископъ въ България 17). Тоя човѣкъ избрали католицитѣ да обходи Европейскитѣ дворове и да ги умолява за помощь противу турцитѣ; а най-забѣлѣжително то е че този великъ мѫжъ не билъ патриотъ само въ тѣсенъ смисълъ на католицизмътъ, както се

17) За Маркианополъ нѣкои мислятъ да е днешна Прѣвилава, други мислятъ да е Шуменъ а други мислятъ да е билъ нѣйдѣ изъ Търново отъ Шуменъ за Върбица, но най основателно е мнѣнието на тия които го турятъ въ Варненско при Дѣвненското езеро.

Ескиджумайско, Чепинско, Доспатско, Неврокопско, Разложко, Драмско (Сачче колу) Струмичко, Сѣрско (Малешево) Щипско и прѣзъ Вардаръ Тиквешко, Меглешко, (Ставродрово, Кайляри) и отъ Скопско нагорѣ до Призренъ, въ Тетовско, Гостиварско, Дебърско. Въ България тѣ се наричатъ помаци, въ Родопитѣ и въ източна Македония — ахряни, въ сѣверозападна Македония — торбеши, хугери и курки. Освѣнь общото насилно потурчване за което е тука рѣчь, трѣба да не испущами изъ видъ първитѣ частни потурчвания на голѣмцитѣ, на еничеритѣ, и особенно тия отъ богомилската ересь. Тая ересь била доста распространена между българитѣ още прѣди падението на България, тя била като национална вѣра на угнѣтенитѣ българи, настроена най-първо противу гърцитѣ, а по нататъкъ и противу правителствената въ България, за това били гонени и прѣслѣдвани както отъ гърцитѣ тъй и отъ българитѣ, и тѣ най-първо се подали на ислямътъ, както и остатъцитѣ исторически се присъединили на католицизмътъ. — Пуковилъ казува на едно мѣсто, че първъ поводъ за потурчването на българитѣ дало най-напрѣдъ селото Богомила а) и подирѣ се потурчили и други. Вѣро-

Като помацитѣ или потурченитѣ сѫ били по много, но сѫ се асимилирали съ турцитѣ по рано въ това въ градоветѣ и въ собственно турски села днесъ нѣма помаци, а само въ чисто помашки и размѣсени съ българи села живѣятъ днесь.

a) За кое село Богомила говори Пуковилъ ние точно не знаемъ; знаемъ само за едно село Богомила въ Велешкий планински окрѫгъ Хасъ колу, на пѫтьтъ къмъ Прилѣпъ, по рѣка Бабуна, дѣто и прѣди падението на българитѣ били сѫсрѣдоточени богомилитѣ, отъ това Балкинътъ наричали и Бабуни, Бабуне и Бабоане. Бабунскитѣ села на Хасъ колъ сѫ 19, отъ които по голѣми сѫ тѣ(х)ово, Оморани, Бистрица, Согля, а найголѣмо е селото Богомила. Но въ това село, както и въ цѣлий Хасъ колу днесъ нѣма потурчаци освѣнь въ селото Оморани дѣто има до 10-тина кѫщи турци и въ Согля, дѣто сѫ ...

31

16

проявява напослѣдъ у католицитѣ, но билъ горещъ партизанинъ на славянската идея, и той както и Чипровскиятъ старъ архиепископъ Деодатъ защото не дѣйствовали въ интересъ само на ограничений католицизъмъ, а въ името на българи и сърби на славенский свѣтъ по балканский полуостровъ. Нѣма сумнѣние че идеята за въстание противу турцитѣ е възбудена у него отъ Италия, именно отъ Венецияннитѣ, които тогава замисливали за война съ турцитѣ, както и отворили война на 1645; но важното е че Парчевичъ не дѣйствувалъ само като католикъ, а като българинъ и изобщо като славянинъ. Той първо се отнесълъ не само до австрийский императоръ Фердинанда II, и до полский краль Владислава IV и подбуждалъ православнитѣ да се обърнатъ къмъ Русия, които

по това врѣме тѣ зачената се явява като на въ Европа.

Оживлението между славенитѣ на Балканский полуостровъ било общо, българитѣ православни и католици са раздвижвали, когато Венеция отворила война на турцитѣ, всички вѣрвали че е дошло врѣме да се освободятъ отъ турцитѣ, ако само и полякитѣ са съгласятъ съ австро-германия, и съ Венецияннитѣ. Като посланикъ на българитѣ православни и католици Парчевичъ ходилъ въ Полша при Владислава IV, той го приелъ много добрѣ и, както се види, споразумѣли сѫ се и Владиславъ се е обѣщалъ да влѣзе въ съюзътъ и да помогне на българитѣ, защото Парчевичъ се завърналъ въ отечеството си съ портрета на краля Владислава и възбудилъ още повече движение у българитѣ; самъ Владиславъ се готвялъ за война, но между това той умира на 1648 и надеждитѣ на българитѣ са осуетяватъ. При всичко това на 1649 тѣ били вече готови за въстание и щѣли да въстанатъ, ако да не билъ старецътъ Чипровски архиепископъ Деодатъ съ голѣмата си скорбь отъ това не благоразумно прибързване да въстанатъ. Прѣзъ Декемврия сѫщата година по-първитѣ заговорници и самий Деодатъ и Парчевичъ се събрали у Княза Матия Бессараба на Влашко въ Търговище и тамъ като се споразумѣли, рѣшили пакъ да пратятъ втори пѫть Парчевичъ съ писма въ Полша, при австро-германский императоръ и въ Венеция. Любопитно е въ писмата що пишатъ тѣзи заговорници това, че въ него врѣме още тѣ могли ди говорятъ доста внушително за българитѣ: „Българский лъвъ, които пишатъ тѣ, още е живъ и не трѣба да се пропуща тѣзи благоприятна минута за да нападнатъ съ вой ...

тука да се тури ... сече. (слѣдува)

тѣ отъ планинитѣ на плодородний Тиквешъ, което е сходно съ Хасъ колу. Може пѫкъ Пуковилъ да говори за друго нѣкое село Богомила въ Акарнания и Етолия (въ Грѣция).